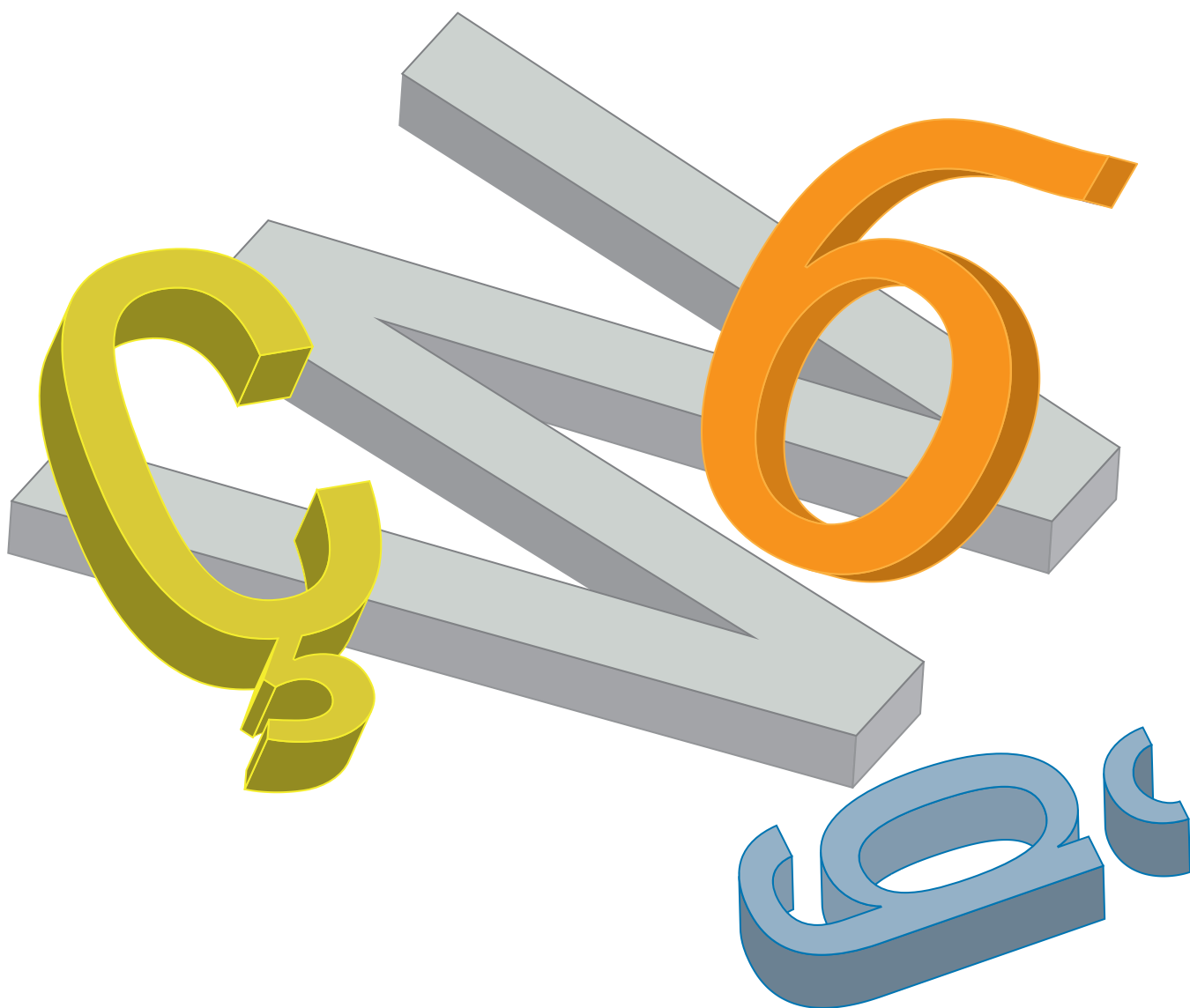

Poštovanje jezičkih prava u opštinama na Kosovu

JUN 2014.

Odricanje od odgovornosti:

Zvanična verzija ove publikacije pisana je na engleskom jeziku. Sve druge jezičke verzije ove publikacije predstavljaju prevod sa originalne engleske verzije i ne smatraju se zvaničnim dokumentima.

SADRŽAJ

PREGLED IZVEŠTAJA	4
1. UVOD.....	5
2. PRAVNI OKVIR I OKVIR PRAKTIČNE POLITIKE.....	6
3. FUNKCIONISANJE KANCELARIJE POVERENIKA ZA JEZIKE I MREŽA ZA JEZIČKU POLITIKU.....	8
4. SPROVOĐENJE ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U OPŠTINAMA.....	10
4.1. Usvajanje opštinskih uredbi za priznavanje i upotrebu jezika na opštinskom nivou i aktivnosti na podizanju stepena informisanosti	10
4.2. Postavljanje opštinskih natpisa, obaveštenja i oglasnih tabli	11
4.3. Pružanje usluga na više jezika	14
4.4. Usmeni prevod na sastancima predstavničkih i izvršnih tela i prevođenje dokumentacije sa opštinskih sastanaka i opštinskih pravnih akata.....	17
4.5. Prevođenje opštinskih internet stranica i konkursa za radno mesto	19
4.6. Dostupnost usmenog prevoda i kapacitet opštinskih prevodilačkih jedinica	20
4.7. Prikazivanje naziva ulica i putnih znakova na više jezika	22
5. ZAKLJUČCI.....	24
6. PREPORUKE.....	25

SPISAK SKRAĆENICA

AU	Administrativno uputstvo
ECMI	Evropski centar za pitanja manjina
KPJ	Kancelarija poverenika za jezike
OEBS	Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju na Kosovu
UNMIK	Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu

PREGLED IZVEŠTAJA

Da bi osigurao demokratsko i pluralističko multietničko društvo, kosovski pravni okvir propisuje ključne zaštitne mehanizme za široka jezička prava različitih zajednica i obavezuje sve javne institucije i pružaoce usluga da poštuju ravnopravnu upotrebu i status službenih jezika. Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju na Kosovu (OEBS) redovno prati, izveštava i zalaže se za potpuno ostvarivanje jezičkih prava svih zajednica na Kosovu.

Analizirajući prakse na lokalnom nivou, izveštaj otkriva da se Zakon o upotrebi jezika¹ više od sedam godina od svog proglašenja samo delimično primenjuje zbog nedovoljnih ljudskih i finansijskih resursa, koje često prati nedovoljno razumevanje obaveza i/ili nedostatak političke volje.

Zbog ovih značajnih izazova, raspoloživost usluga na službenim jezicima i jezicima u službenoj upotrebi za zajednice u brojčanoj manjini na opštinskom nivou i dalje ostaje problematična. Sve opštine su preduzele pozitivne korake u vidu usvajanja opštinskih uredbi o upotrebi jezika, ali romski jezik i dalje nije priznat ili zaštićen. Kampanje podizanja svesti o jezičkim pravima i dalje su minimalne, a opštine su spore u imenovanju glavnih kontakt osoba za jezička pitanja. Nedosledno napisane table sa nazivima ulica, putni znakovi i table na javnim zgradama na svim službenim jezicima i dalje su problematično pitanje. Poteškoće u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro znaju službene jezike u opštinama, neodgovarajuća zastupljenost nekih zajednica u javnoj administraciji i neodgovarajuća obuka iz jezika dovode do široko rasprostranjene nemogućnosti da se pruže usluge na svim službenim jezicima i jezicima u službenoj upotrebi unutar javne uprave, kao i do neodgovarajućeg pismenog prevoda materijala sa održanih javnih sastanaka. Osim toga, rasprostranjeno nepostojanje prevoda opštinskih zakonskih propisa podriva ravnopravni status službenih jezika i predstavlja dodatnu prepreku za efikasno učešće svih zajednica u javnom životu.

Da bi se ispravili ti problemi, OEBS preporučuje da kosovske institucije: dodele odgovarajuće finansijske, ljudske i tehničke resurse kako bi se omogućila potpuna primena pravnog okvira; podignu svest svih kosovskih zajednica o njihovim jezičkim pravima; priznaju sve službene jezike i jezike u službenoj upotrebi na opštinskom nivou u skladu sa kosovskim pravnim okvirom; osnuju Mrežu za jezičku politiku propisanu zakonom; istaknu opštinske i putne znakove na svim službenim jezicima; poboljšaju jezičko znanje službenika javne administracije preko odgovarajućeg programa obuke; i osiguraju odgovarajuće radne uslove za opštinske prevodilačke jedinice.

¹ Zakon br. 02/L-37 o upotrebi jezika proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2006/51, 20. oktobar 2006.

1. UVOD

Jedan od glavnih mandata OEBS-a je praćenje, unapređenje i zaštita ljudskih prava raznih kosovskih zajednica², a jezička prava su njihova sastavna komponenta. Jednaka upotreba službenih jezika Kosova je preduslov za potpuno i efikasno pružanje usluga svim zajednicama i njihovo ravnopravno učešće u javnim poslovima, što je osnovni element demokratskog i multikulturalnog društva.

Redovno praćenje OEBS-a, zajedno sa njegovim prethodnim izveštajima³, ukazuje da je poštovanje jezičkih prava u opštinama na Kosovu i dalje veoma problematično i zahteva posebnu pažnju kako bi se kosovskim jezičkim zajednicama osigurao ravnopravni pristup uslugama i ravnopravno učešće u javnim poslovima. U tom smislu, izveštaj se usredsređuje na prioritetne oblasti za koje je OEBS utvrdio nedostatke u poštovanju pravnog okvira od strane opština, pružajući na taj način Vladi Kosova mehanizam da sistematski unapredi poštovanje svojih dužnosti i bude odgovorna jezičkim zajednicama na Kosovu.

Izveštaj pokriva situaciju u 34 kosovske opštine⁴ u periodu od juna 2011. do februara 2014. Ovaj izveštaj se temelji na preispitivanju postojećih zakonskih propisa, koje je kombinovano sa redovnim praćenjem i opsežnim istraživanjem na terenu, čiji je cilj da prikupi kvantitativne (odnosno postojanje uredbi, mehanizama i praksi) i kvalitativne podatke (odnosno percepcije ispitanika i procena poštovanja jezičkih obaveza) o primeni pravnih obaveza od strane kosovskih opština.

Tokom istraživanja na terenu, OEBS je prikupio podatke tokom prvog kruga razgovora, od jula 2011. do septembra 2012, nakon čega su usledile aktivnosti ažuriranja u periodu od marta do aprila 2013. i od januara do februara 2014.⁵ U razgovore je bilo uključeno preko 150 osoba iz svih jezičkih zajednica na Kosovu, uključujući opštinsko rukovodstvo (zamenike predsednika opštine za zajednice i direktore opštinskih odeljenja), službenike javne administracije⁶ kao i stanovnike svih⁷ anketiranih opština.

² Videti na primer Dokument sa kopenhagenskog sastanka Konferencije o humanoj dimenziji CSCS (5-29. june 1990) dostupan na <http://www.osce.org/odihr/elections/14304> (pristupljeno februara 2014).

³ Izveštaj OEBS-a, *Sprovođenje zakona o upotrebi jezika od strane kosovskih opština*, (jul 2008), <http://www.osce.org/sr/kosovo/32764?download=true> (pristupljeno februara 2014); Izveštaj OEBS-a *Višejezičko zakonodavstvo na Kosovu i njegovi izazovi*, februar 2012, <http://www.osce.org/sr/kosovo/87706?download=true> (pristupljeno februara 2014); *OEBS-ov izveštaj o proceni prava zajednica*, Treće izdanje, (jul 2012), <http://www.osce.org/sr/kosovo/92247?download=true> (pristupljeno februara 2014).

⁴ Severne opštine nisu bile deo ankete.

⁵ Dužina perioda izveštavanja pokriva reformu relevantnog pravnog okvira i odgovornih institucija koja je bila na pola puta.

⁶ Zaposleni u opštinskim kancelarijama za zajednice i povratak, opštinski pravni službenici, opštinski službenici za informisanje, opštinski pismeni i usmeni prevodioci.

Na centralnom nivou, OEBS je razgovarao sa kosovskim poverenikom za jezike. Otprilike jedna trećina svih ispitanih su bile žene.

Nakon ovog uvoda, drugi deo ovog Izveštaja ističe pravni okvir i okvir praktične politike koji uređuju jezička prava na Kosovu. Treći deo predstavlja ulogu i značaj Kancelarije poverenika za jezike u omogućavanju poštovanja jezičkih prava i naglašava ulogu Mreže za jezičku politiku kao njegovog mehanizma podrške na lokalnom nivou. Četvrti deo procenjuje u kojoj su meri opštine primenile svoje obaveze propisane zakonskim i okvirom praktične politike i njihove kapacitete da to učine. Poslednji deo predstavlja najvažnije zaključke i niz preporuka relevantnim institucijama i akterima, sa ciljem da im pomogne da osiguraju jezička prava zajednica.

2. PRAVNI OKVIR I OKVIR PRAKTIČNE POLITIKE

Usvajanjem Zakona o upotrebi jezika⁸ u 2006, Skupština Kosova je obavezala kosovske institucije da osiguraju ravnopravnu upotrebu albanskog i srpskog jezika kao službenih jezika na Kosovu. Zakon o upotrebi jezika dopunjuje Zakon protiv diskriminacije⁹, a međunarodni instrumenti za zaštitu nacionalnih manjina i regionalnih ili manjinskih jezika neposredno se primenjuju na Kosovu, uključujući i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Saveta Evrope¹⁰.

Shodno pravnom okviru, albanski i srpski jezik i njihova pisma priznati su kao službeni jezici Kosova.¹¹ Ostali jezici takođe mogu biti priznati kao službeni jezici na opštinskom nivou – sa istim statusom kao albanski i srpski – ako jezička zajednica čini najmanje pet odsto ukupnog broja stanovništva.¹² U izuzetnim slučajevima, Zakon o upotrebi jezika daje turskom jeziku status službenog jezika u opštini Prizren, bez obzira na veličinu turske zajednice koja živi tamo.¹³ Manja jezička zajednica koja predstavlja tri do pet odsto opštinskog stanovništva, ili tamo gde se jezik tradicionalno govori, može tražiti priznanje jezika kao „jezika u službenoj upotrebi“ na opštinskom nivou¹⁴, i na osnovu toga dobijati usluge i dokumenta na tom jeziku preko pojedinačnih zahteva.

Zakon o upotrebi jezika propisuje da institucije na lokalnom i centralnom nivou moraju da sprovedu programe za podizanje svesti javnosti o njegovim odredbama i pravima koje on štiti.¹⁵ Takođe obavezuje sve javne institucije i pružaoce usluga da osiguraju

⁷ Razgovaralo se sa ukupno 76 ispitanika iz zajednica kosovskih Srba, kosovskih Goranaca, kosovskih Albanaca, kosovskih Bošnjaka i kosovskih Turaka i kosovskih Hrvata. Tokom prvog kruga razgovaralo se sa ukupno 38 pripadnika zajednica, dok se sa 38 ostalih razgovaralo u trećem krugu.

⁸ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*.

⁹ Kosovski zakon br. 2004/3 protiv diskriminacije proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2004/32, 20. avgust 2004.

¹⁰ Kao što je uređeno shodno članu 22 Ustava Kosova, 15. jun 2008.

¹¹ Ustav Kosova, fusnota 10, *supra*, član 5; Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 2.1.

¹² Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 2.3.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.* član 2.4.

¹⁵ *Ibid.*, član 36.2

ravnopravnu upotrebu i status službenih jezika na Kosovu, uređujući upotrebu jezika u centralnim i opštinskim institucijama, javnim preduzećima, sudskim postupcima, obrazovanju, medijima, ličnim imenima i u privatnoj sferi. U skladu sa istim zakonom, od opštinskih institucija se zahteva da koriste sve službene jezike u pružanju usluga, usmenom prevodu tokom sastanaka predstavničkih i izvršnih tela, prevodu materijala sa opštinskih sastanaka i svih javnih dokumenata kao i postavljanju višejezičkih naziva ulica i opštinskih putnih znakova.¹⁶ Shodno članu 10 Zakona o upotrebi jezika, Ministarstvo lokalne uprave izdalo je relevantna administrativna uputstva (AU) koja definišu procedure koje garantuju da pripadnici zajednica mogu da primenjuju svoje pravo na upotrebu jezika zajednica u opštinskim institucijama.¹⁷

Osim toga, Zakon o upotrebi jezika propisuje uspostavljanje posebnog tela, Komisije za jezike, kao institucije odgovorne za nadgledanje primene zakona¹⁸. Komisija za jezike je uspostavljena maja 2007.¹⁹ AU Ministarstva javnih službi br. 2007/01 je dalje utvrdilo Komisiju za jezike kao instituciju odgovornu za određivanje administrativnih sankcija za povredu odredbi Zakona o upotrebi jezika.²⁰ Pravne reforme i reforme praktične politike 2012. transformisale su Komisiju za jezike u Kancelariju poverenika za jezike i na taj način prenele i njene nadležnosti.²¹

Glavni strateški dokument koji je izdao Kabinet premijera ostaje Studijski dokument praktične politike „Jezička politika na Kosovu“²², koji ističe kosovski pravni okvir o upotrebi jezika i ocenjuje njegovu primenu u centralnim i opštinskim institucijama.

¹⁶ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, čl. 7–9.

¹⁷ Ministarstvo lokalne uprave, AU br. 2007/06 o utvrđivanju procedura za primenu Zakona o upotrebi jezika u opštinama, usvojeno 17. avgusta 2007, zamenjeno AU br. 2011/02 (sa istim nazivom), usvojeno 16. aprila 2011.

¹⁸ *Ibid*, čl. 32.

¹⁹ AU Vlade Kosova br. 03/2007 o sastavu i nadležnostima Komisije za jezike.

²⁰ AU Ministarstva javnih službi br. 2007/01 o utvrđivanju administrativnih sankcija za povredu Zakona o upotrebi jezika, 11. april 2007.

²¹ Uredba br. 07/2012 o Kancelariji poverenika za jezike, koju je usvojila Vlada Kosova 4. aprila 2012. Član 1.1.2 Uredbe propisuje „organizaciju i strukturu Komisije za jezike kao Kancelarije poverenika za jezike, pod pokroviteljstvom Kabineta premijera“. Takođe član 32.1 iste Uredbe navodi da „Stupanjem na snagu ove Uredbe, stavlja se van snage Administrativno uputstvo premijera br. 03/2007 o sastavu i ovlašćenjima Komisije za jezike“; i član 32.2 koji dodaje da: „Na dan kada premijer imenuje poverenika za jezike u skladu sa ovom Uredbom, Vladina Komisija za jezike prestaje da postoji.“

²² Kabinet premijera, Kancelarija za pitanja zajednica, Studija praktične politike II, *Jezičke politike na Kosovu, Primena u javnim telima*, septembar 2011, http://www.kryeministri-ks.net/zck/repository/docs/Politika_e_gjuheve_shqipe.pdf (pristupljeno 24. septembra 2013).

Poverenik za jezike Slaviša Mladenović govori na radionici o opštinskoj jezičkoj usaglašenosti organizovanoj od strane OEBS u Prištini/Prishtinë 17. oktobra 2013. - OSCE/Edon Muhaxheri

3. FUNKCIONISANJE KANCELARIJE POVERENIKA ZA JEZIKE I MREŽA ZA JEZIČKU POLITIKU

Komisija za jezike je uspostavljena 2007. kako bi se osigurala ravnopravna upotreba službenih jezika u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika, putem istraga, posredovanja i preporuka kao i putem administrativnih sankcija prema subjektima koji krše njegove odredbe.²³ No ipak, usled nedostatka odgovarajućih ljudskih, logističkih i finansijskih resursa, Komisija za jezike nije uspela efikasno da obavlja svoje dužnosti. Rezultat toga je da javnost uglavnom nije znala za njeno postojanje i žalbene mehanizme.²⁴ OEBS je 2012. započeo sa nastojanjima²⁵ koja su neposredno doprinela usvajanju nove vladine uredbe o Kancelariji poverenika za jezike (KPJ). Ova uredba je stavila u prvi plan utvrđene probleme u pogledu deficita osoblja i budžeta, garantujući KPJ određeno osoblje, odgovarajući kancelarijski prostor i budžetska sredstva. U skladu sa ovim

²³ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*; AU br. 2007/01, fusnota 20, *supra*.

²⁴ Od 2007 do marta 2013 podnesene su samo četiri žalbe.

²⁵ OEBS je maja 2011. organizovao radionicu na kojoj se diskutovalo kako da se ojačaju kapaciteti Komisije za jezike razmenom međunarodnih najboljih praksi sa poverenikom za jezike Irske. Ovo je uticalo da Vlada Kosova uspostavi u novembru 2011. radnu grupu za reformu Komisije za jezike (gde je OEBS imao ulogu posmatrača). Na osnovu ovog procesa, Skupština Kosova je u aprilu 2012. usvojila Uredbu br. 07/2012 o uspostavljanju Kancelarije poverenika za jezike.

reformama, trenutni poverenik za jezike imenovan je decembra 2012. nakon ostavke njegovog prethodnika. KPJ je februara 2014. postao funkcionalan na osnovnom operativnom nivou, sa nekoliko zaposlenih i radeći iz opremljene kancelarije, iako do aprila 2014. tim još uvek nije bio potpun, a zapošljavanje je još uvek bilo u toku. U međuvremenu, KPJ je postavio svoju internet stranicu²⁶, sačinio online obrazac za žalbe i rešio žalbe putem posredovanja.²⁷ Takođe, u februaru 2013. godine, KPJ je podneo skup preporuka Kabinetu premijera na usvajanje u obliku odluke.²⁸ Do aprila 2014. odluka još uvek nije bila usvojena. Uz podršku međunarodnih organizacija, uključujući OEBS, KPJ se od sredine 2013. aktivno uključuje u niz terenskih i aktivnosti podizanja svesti namenjenih opštinskim zvaničnicima, građanskom društvu i predstavnicima zajednica, kako bi se promovisalo poznavanje jezičkih prava kao i uloga KPJ kao nadzornog i žalbenog mehanizma.

Član 15 Uredbe o Kancelariji poverenika za jezike daje mandate svim javnim institucijama da imenuju glavnu kontakt osobu za jezička pitanja na rukovodećem nivou i da nakon toga obaveste o tome KPJ u roku od 120 dana od dana kada je Uredba stupila na snagu, odnosno aprila 2014. U istom periodu, javne institucije imaju obavezu da obaveste KPJ o kontakt detaljima svih jezičkih asistenata, usmenih i pismenih prevodilaca koji rade za njih, sa ciljem uspostavljanja Mreže za jezičku politiku koja će pomagati povereniku za jezike da sprovede svoj mandat.

U julu 2012. godine, KPJ je uputilo zvaničan zahtev opštinama da imenuju kontakt osobe za jezička pitanja u roku od šest meseci²⁹. Međutim, lokalne vlasti su preduzimale minimalne aktivnosti do sredine 2013, kada je poverenik za jezike ponovo uputio zahtev opštinama i zauzeo proaktivan pristup (kroz redovan kontakt i terenske posete, dajući uputstva i smernice)³⁰, zahvaljujući i pomoći OEBS-a³¹.

²⁶ Dostupno na albanskom na <http://www.komisioneri-ks.org>; i na srpskom na <http://www.poverenik-ks.org> (pristupljeno 20. septembra 2013).

²⁷ Informacije koje je dostavio poverenik za jezike tokom koordinacionih sastanaka sa međunarodnim akterima koji su održani juna 2013. i januara 2014. u zgradi Vlade.

²⁸ Skup od devet jezičkih mera praktične politike koji je podneo poverenik za jezike kao deo dužnosti i odgovornosti predviđenih Uredbom br. 07/2012, čl. 18 (1.11). Preporuke su tražile od Vlade i ministarstava da osiguraju, između ostalog, poštovanje jezičkih prava tokom javnih govora, prevod njihovih veb stranica na oba službena jezika i prevod primarnog i sekundarnog zakonodavstva na službene jezike. Takođe su zatražili da Ministarstvo javne uprave postavi dvojezične znakove na/u svim prostorijama javnih institucija, da Ministarstvo unutrašnjih poslova zameni table na graničnim prelazima koje nisu prevedene na službene jezike, kao i da Ministarstvo infrastrukture i Kosovska policija organizuju kampanje podizanja svesti o sprečavanju i sankcionisanju precrtavanja i oštećenja topografskih znakova.

²⁹ Kosovski poverenik za jezike, razgovor sa OEBS-om obavljen u februaru 2013, zgrada Vlade.

³⁰ Kosovski poverenik za jezike, razgovor sa OEBS-om obavljen u septembru 2013, zgrada Vlade.

³¹ Pet regionalnih okruglih stolova održano je na celom Kosovu u drugoj polovini 2013. godine, uz podršku OEBS-a, sa ciljem promovisanja interakcije između poverenika za jezike i opštinskih vlasti, čime se omogućava imenovanje opštinskih kontakt osoba za jezička pitanja.

Do aprila 2014. godine 16 opština je imenovalo kontakt osobe za jezička pitanja, premda ne uvek na rukovodećem nivou³². Preostalih 18 opština još uvek nemaju kontakt osobu za jezička pitanja, uglavnom zbog nerazumevanja koje su njihove obaveze, ali KPJ planira da realizuje bolji kontakt kako bi pospešila opštine da poštuju jezička prava.

Pregled nalaza

Kancelarija poverenika za jezike, formirana 2007. godine, dugo je bila nedelotvorna zbog toga što nije posedovala odgovarajuće ljudske, logističke i finansijske resurse. Novoformirana KPJ postala je funkcionalna na osnovnom operativnom nivou i počela da razvija strategiju uočljivosti kako bi informisala stanovništvo o svojoj ulozi i mandatu. KPJ i opštine nisu ispoštovale rok od 120 dana predviđen Uredbom br. 07/2012 o formiranju Mreže za jezičku politiku kao jednog od pomoćnih mehanizama KPJ-a.

4. SPROVOĐENJE ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U OPŠTINAMA

4.1. Usvajanje opštinskih uredbi za priznavanje i upotrebu jezika na opštinskom nivou i aktivnosti na podizanju stepena informisanosti

Prema članovima 2.4 i 35 Zakona o upotrebi jezika, opštine su dužne da usvoje sveobuhvatne uredbe u vezi sa priznavanjem jezika koji se govore na njihovoj teritoriji, u skladu sa procedurama utvrđenim u relevantnim AU Ministarstva lokalne samouprave³³.

Sve 34 opštine u kojima je sprovedena anketa sada su usvojile opštinske uredbe o priznavanju i upotrebi jezika. Ovo ukazuje na važan napredak od prve OEBS-ove procene sprovođenja Zakona o upotrebi jezika³⁴. Turski jezik je trenutno službeni u opštinama Prizren i Mamuša/Mamushë/Mamuša. U 2007. i 2008. godini, opštine Gjilan/Gnjilane, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Prishtinë/Priština i Vushtrri/Vučitrn takođe su priznale turski kao jezik u službenoj upotrebi. Bosanski je službeni jezik u opštinama Prizren, Dragash/Dragaš i Pejë/Peć, a u službenoj upotrebi u opštini Istog/Istok (videti tabelu koja sledi).

³² Deçan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Junik/Junik, Kamenicë/Kamenica, Klokot-/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje i Suharekë/Suva Reka. Razgovori obavljani sa opštinskim službenicima u januaru i februaru 2014.

³³ AU br. 2007/06o utvrđivanju postupka za sprovođenje Zakona o upotrebi jezika u opštinama. U aprilu 2011. god. ovo AU zamenjeno je AU br. 2011/02. Fusnota 18, *supra*.

³⁴ Izveštaj OEBS-a *Sprovođenje Zakona o upotrebi jezika u opštinama na Kosovu*, jun 2008, fusnota 3, *supra*. Prema ovom izveštaju, samo je opština Klinë/Klina usvojila opštinsku uredbu o upotrebi jezika (opštinska Uredba br. 01-07-72/07, usvojena 27. aprila 2007).

Službeni jezici na Kosovu – srpski i albanski	Službeni jezici na opštinskom nivou	Jezici u službenoj upotrebi na opštinskom nivou
<i>Sve opštine</i>	<u>turski</u> <i>Prizren</i> <i>Mamuša/Mamushë/Mamuša</i> <u>bosanski</u> <i>Prizren</i> <i>Dragash/Dragaš</i> <i>Pejë/Peć</i>	<u>turski</u> <i>Gjilan/Gnjilane,</i> <i>Južna Mitrovicë/Mitrovica</i> <i>Prishtinë/Priština</i> <i>Vushtrri/Vučitrn</i> <u>bosanski</u> <i>Istog/Istok</i>

Do aprila 2014. godine, nijedna opština na Kosovu nije priznala romski jezik kao jezik u službenoj upotrebi, premda zajednice kosovskih Roma tradicionalno govore svojim jezikom u opštinama u kojima žive, na osnovu čega taj jezik ispunjava uslov da bude priznat kao takav, shodno članu 2.4 Zakona o upotrebi jezika.

Osim nekoliko izuzetaka³⁵, većina opština nije organizovala javne rasprave o jezičkim pravima pre ili nakon donošenja opštinskih uredbi radi upoznavanja stanovništva sa pravnim okvirom. Pozitivne mere su, bez obzira na to, usvojene 2013. godine, kada je nekoliko opština učestvovalo u inicijativama rada na terenu koje je sprovodio KPJ, uz podršku međunarodnih organizacija, uključujući OEBS, gde su ciljne grupe bile predstavnici građanskog društva i zajednica.

Pregled nalaza

Sve opštine su preduzele pozitivne mere na usvajanju opštinskih uredbi o upotrebi jezika. Bosanski i turski imaju status službenih jezika u tri, odnosno dve opštine, i jezika u službenoj upotrebi u jednoj, odnosno četiri opštine. Međutim, romski jezik i dalje nije priznat i zaštićen, uprkos tome što se tradicionalno govori. Opštine nisu preduzele posebne mere na podizanju stepena informisanosti građana o jezičkim pravima, premda su tokom 2013. godine zabeležena manja poboljšanja kao rezultat njihove saradnje sa KPJ.

4.2. Postavljanje opštinskih natpisa, obaveštenja i oglasnih tabli

Kako je naglasio Savetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina³⁶, „javno isticanje jezika manjina ima posebnu simboličku vrednost, jer oslikava uključivanje drugih grupa kao poštovanih i prihvaćenih pripadnika društva, i na taj način igra važnu ulogu u promovisanju osećaja pripadnosti i integrisanosti“.

³⁵ U Prizrenu su javne rasprave organizovane pre donošenja Uredbe br. 01/011/3250 o upotrebi jezika, od 8. marta 2013.

³⁶ Savetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, *Treće mišljenje o Kosovu*, mart 2013, str. 35.
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Kosovo_en.pdf.

U tom smislu, isticanje višejezičkih natpisa, obaveštenja i oglasnih tabli u kancelarijama koje pružaju usluge stanovnicima opštine (ili raseljenim licima) od posebne je koristi za jezičke zajednice. Takva dobra praksa takođe je korisna za sprovođenje Zakona o upotrebi jezika, kojim se zahteva da se usluge pružaju na svim službenim jezicima³⁷, da radna sredina bude pogodna za efikasno korišćenje službenih jezika³⁸ i da nazivi zvaničnih institucija i organa budu istaknuti na svim službenim jezicima³⁹. Za potrebe ovog izveštaja OEBS je pregledao natpise unutra i spolja u opštinskim javnim kancelarijama⁴⁰, na vratima opštinskih kancelarija⁴¹ i u centrima primarne zdravstvene zaštite⁴² koji se nalaze u centru opštine/grada.

Od 34 opštine svega šest je dosledno postavljalo sve natpise na opštinskim javnim kancelarijama, na kojima su dostupne usluge bile ispisane na svim službenim jezicima⁴³. Jedanaest opština je istaklo preko 50 odsto natpisa na svim službenim jezicima⁴⁴. Za preostale opštine utvrđeno je da su manje od 50 odsto natpisa postavile na svim službenim jezicima.

U vezi sa natpisima na vratima opštinskih kancelarija, 17 opština⁴⁵ postupilo je u skladu sa zahtevima u pogledu jezika, uključujući četiri opštine (Štrpce/Shtërpçë, Kamenicë/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë i Ferizaj/Uroševac), koje su bile deo OEBS-ovog projekta natpisa na vratima, realizovanog 2010. godine. Treba napomenuti da Opština Prizren oko 90 odsto natpisa postavlja na četiri jezika (albanskom, srpskom, bosanskom i turskom). Nasuprot tome, za 10 opština je utvrđeno da uopšte ne postavljaju natpise na drugom jeziku osim na jeziku većine u opštini⁴⁶, a za ostale opštine je ocenjeno da se u različitoj meri pridržavaju ovog zahteva. Službenici iz

³⁷ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, članovi 1.1(ii); 4.2; 7.2; 11 i 30.

³⁸ *Ibid*, član 7.5.

³⁹ *Ibid*, član 9.1.

⁴⁰ Opštinske kancelarije za građanski status, opštinske službe za matičnu evidenciju, opštinske pravne kancelarije, opštinske kancelarije za zajednice i povratak, opštinski centri za usluge građanima, opštinske kancelarije za porez na imovinu, opštinski katastri, centri za socijalnu zaštitu, kancelarije za registraciju vozila, centri za zapošljavanje i socijalnu zaštitu; opštinski poslovni centri; opštinska odeljenja za administraciju; finansije; obrazovanje; kulturu, omladinu i sport; javne usluge/vanredne situacije; urbanizam/katastar; planiranje i razvoj; zdravstvena/socijalna zaštita; inspekcija; poljoprivreda/šumarstvo; lokalne kancelarije Kosovske agencije za imovinu.

⁴¹ Kancelarije predsednika opštine, zamenika predsednika opštine, opštinskih direktora i pravika.

⁴² Centri primarne zdravstvene nege po sistemu Kosova.

⁴³ Opštine Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Južna Mitrovicë/Mitrovica i Novo Brdo/Novobërdë.

⁴⁴ Opštine Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Klokot/Kllokot, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë i Vushtri/Vučitrn.

⁴⁵ Opštine Deçan/Deçane, Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Ferizaj/Uroševac, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Skenderaj/Srbica i Štrpce/Shtërpçë.

⁴⁶ Opštine Gillogoc/Glogovac, Hani Elezit/Elez Han, Junik/Junik, Kaçanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Parteš/Partesh, Ranilug/Ranillug Shtime/Štimlje, Viti/Vitina i Vushtri/Vučitrn.

opština Ranilug/Ranillug⁴⁷, Parteš/Partesh⁴⁸, Shtime/Štimlje⁴⁹ i Viti/Vitina⁵⁰ rekli su da planiraju da postavljaju natpise na vrata kancelarija na službenim jezicima nakon renoviranja opštinskih zgrada.

Na kraju, od 30 centara primarne zdravstvene zaštite posećenih na celom Kosovu, za svega šest je utvrđeno da postavljaju natpise na svim službenim jezicima⁵¹; treba podsetiti da su četiri centra manje od polovine svojih natpisa postavili samo na jednom jeziku, dok je njih 20 postavilo više od pola (50 odsto ili više) svojih natpisa samo na jednom jeziku.

OEBS-ovo redovno praćenje ukazuje da su glavni razlozi zbog kojih nije usvojena praksa postavljanja višejezičkih natpisa u opštinama bili generalno odsustvo političke volje i nepostojanje potpunog razumevanja date obaveze.

Pregled nalaza

Postavljanje višejezičkih natpisa na opštinskim javnim kancelarijama vodi ka sprovođenju zahteva iz Zakona o upotrebi jezika za pružanje usluga na svim službenim jezicima. Uprkos tome, na osnovu procene natpisa na opštinskim javnim kancelarijama i centrima primarne zdravstvene nege, i internih natpisa na vratima opštinskih kancelarija, više od polovine opština ne postavlja natpise na više jezika. Stoga se opštinama sugeriše da preduzmu mere kako bi osigurale da se na više jezika postavljaju natpisi, obaveštenja i oglasne table u svim javnim kancelarijama i objektima.

*Natpis na vratima u opštini
Gnjilane/Gjilan, 28. maj 2014.
- OSCE/Enis Ahmetaj*

⁴⁷ Direktor opštinskog Odeljenja za administraciju, razgovor sa OEBS-om od 13. marta 2013, što je potvrdio i zamenik predsednika opštine 3. marta 2014.

⁴⁸ Direktor opštinskog Odeljenja za administraciju, razgovor sa OEBS-om od 15. marta 2013, a potvrdio i zamenik predsednika opštine 3. marta 2014. godine.

⁴⁹ Opštinski službenik za informisanje, razgovor sa OEBS-om od 20. marta 2013, i potvrđeno 5. februara 2014. godine.

⁵⁰ Šef Sektora za demokratizaciju u opštini Viti/Vitina, razgovor sa OEBS-om, od 21. marta 2013, i potvrđeno 4. februara 2014. godine.

⁵¹ Opštine Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Rahovec/Orahovac i Viti/Vitina.

4.3. Pružanje usluga na više jezika

Članom 7.2 Zakona o upotrebi jezika predviđa se da svako lice ima pravo da ostvaruje komunikaciju i da mu se pružaju dostupne usluge i da dobija javna dokumenta od opštinskih institucija i službenika na bilo kojem službenom jeziku i da su svi opštinski predstavnici i izvršni organi dužni da to osiguraju. U članu 8.1 se nadalje propisuje pravo lica čiji je jezik u službenoj upotrebi da podnose usmene i pismene zahteve i dokumenta, i da odgovor od opštinskih institucija i službenika dobiju na svom jeziku, ukoliko to zatraže.

Kako bi procenio pružanje usluga na više jezika u opštinama, OEBS je razgovarao sa 76 lica iz zajednica u brojčanoj manjini na opštinskom nivou⁵², koji su ispričali svoja iskustva o upotrebi njihovog maternjeg jezika u njihovim odnosima sa opštinskim vlastima. Na osnovu dva kruga razgovora, u vremenskom razmaku od dve i po godine, OEBS je utvrdio da nema naznaka bilo kakvog poboljšanja u pogledu upotrebe jezika od strane opštinskih vlasti pri pružanju opštinskih usluga⁵³.

Većina ispitanika, 40 od 76, istakla je problem sa dobijanjem pismenih dokumenata na njihovom jeziku, iako su generalno ocenili da je usmena komunikacija manje problematična. Uprkos ovome, neki kosovski Turci⁵⁴ i kosovski Bošnjaci⁵⁵ sa kojima se razgovaralo u opštinama u kojima je njihov jezik službeni jezik ili jezik u službenoj upotrebi, priznali su da koriste albanski i srpski u komunikaciji sa lokalnom upravom i da primaju dokumente na jednom od ova dva jezika kako bi izbegli dugotrajne procedure.

Iako su rekli da se u poslednjih nekoliko godina u opštinama poboljšalo poštovanje jezičkih prava u pružanju usluga, kosovski Srbi i kosovski Goranci su istakli probleme u komunikaciji sa opštinskim organima i dobijanju dokumenata od istih i ukazali da mlađi službenici javne administracije često ne govore srpski. Kosovski Srbi⁵⁶ i kosovski

⁵² Trideset dvoje kosovskih Srba, 14 kosovskih Albanaca, 14 kosovskih Turaka, 12 kosovskih Bošnjaka, 2 kosovska Hrvata i 2 kosovska Goranca. Razgovaralo se sa ukupno 38 pripadnika zajednica u prvom krugu (jul 2011 – septembar 2012), dok se sa još 38 osoba razgovaralo tokom trećeg kruga (januar – februar 2014). Ispitanici su birani prema etničkoj pripadnosti i spremnosti da daju informacije. Neki od njih su bili redovni sagovornici OEBS-a, dok su ostali birani nasumično ispred zgrada opštine.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Troje kosovskih Turaka iz Gjilan/Gnjilana (sa jednom osobom razgovaralo se 29. avgusta 2012, a sa dve 5. februara 2014), troje kosovskih Turaka iz Južne Mitrovicë/Mitrovice (sa jednom osobom se razgovaralo 7. septembra 2012, a sa dve 22. januara 2014), četvero kosovskih Turaka iz Prishtinë/Prištine (sa jednom osobom razgovaralo se 12. septembra 2013, a sa tri 15. januara 2014) i četvero kosovskih Turaka iz opštine Prizren (dva razgovora 10. septembra 2012. i još dva 12. februara 2014).

⁵⁵ Četvero kosovskih Bošnjaka u opštini Dragash/Dragaš (dva razgovora 7. septembra 2012, a dva 23. januara 2014), četvero kosovskih Bošnjaka iz opštine Pejë/Peć (sa dve osobe razgovaralo se 10. septembra 2012, sa trećom osobom 5. februara 2014, a sa četvrtom 10. februara 2014) i četvero kosovskih Bošnjaka iz opštine Prizren (dva razgovora 5. septembra 2012, sa trećom osobom razgovaralo se 31. januara 2014, a sa četvrtom 10. februara 2014).

⁵⁶ Troje kosovskih Srba iz opštine Ferizaj/Uroševac (sa dve osobe razgovaralo se 21. avgusta 2012, a sa trećom 5. februara 2014); troje kosovskih Srba iz opštine Gjilan/Gnjilane (jedan razgovor je vođen

Goranci⁵⁷ uglavnom govore o problemima sa dokumentacijom iz opštinskog katastra, opštinskih poreskih kancelarija, domova zdravlja i bolnica (nalazi, recepti), opštinskih kancelarija za civilnu registraciju i centara za registraciju vozila. S druge strane, kosovski Hrvati⁵⁸ govore o problemima sa kojima se suočavaju u Opštinskom sudu u Viti/Vitini, koji izdaje većinu pismenih dokumenata samo na albanskom jeziku, tvrdeći da su dokumenti uglavnom namenjeni advokatima koji su pretežno kosovski Albanci⁵⁹.

Kosovski Albanci imaju donekle različita iskustva u opštinama u kojima čine brojčanu manjinu. Ispitanici⁶⁰ u Klokotu/Kllokot kažu da opštinska uprava tretira oba službena jezika jednako i da nema problema sa jezičkom usklađenošću. Kosovski Albanci sa kojima smo razgovarali u opštinama Mamuša/Mamushë/Mamuša⁶¹ i Gračanica/Gračanicë⁶² izrazili su mišljenje da je opštinsko osoblje uglavnom ljubazno i ume da komunicira na albanskom jeziku kada im se neko obrati ili se od njih zatraže informacije, međutim, bilo je problema koji su identifikovani u Gračanici/Gračanicë⁶³, usled nedovoljnog broja opštinskih pismenih/usmenih prevodilaca (npr. nema usmenog prevoda tokom sastanaka, kasni se sa izdavanjem opštinskih dokumenata na albanskom, itd). Kosovski Albanci u opštini Ranilug/Ranillug kažu da, bez obzira na zapošljavanje nekoliko opštinskih službenika iz zajednice kosovskih Albanaca, ima situacija u kojima moraju da se obrate zaposlenim kosovskim Srbima na srpskom jeziku, jer oni uglavnom loše govore albanski jezik⁶⁴.

29. avgusta 2012, a dva razgovora 5. februara 2014); četvero kosovskih Srba iz opštine Kamenicë/Kamenica (dva razgovora 28. avgusta 2012. i dva 7. februara 2014), četvero kosovskih Srba iz Novog Brda/Novobërdë (dva razgovora 27. avgusta 2012. i dva 6. februara 2014); troje kosovskih Srba u opštini Štrpce/Shtërpçë (sa dve osobe se razgovaralo 7. avgusta 2012. i sa jednom 4. februara 2014); dvoje kosovskih Srba iz opštine Viti/Vitina (jedan razgovor 14. avgusta 2012. i jedan 3. februara, 2014); četvero kosovskih Srba iz opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje (dva razgovora 9. avgusta 2012 i još dva razgovora 14. januara 2014); dvoje kosovskih Srba iz Lipjan/Lipljana (jedan razgovor 7. septembra 2012, a jedan 14. januara 2014); dvoje kosovskih Srba iz opštine Obiliq/Obilić (jedan razgovor 11. septembra 2012, a drugi 15. januara, 2014); dvoje kosovskih Srba iz opštine Vushtrri/Vučitrn (sa jednom osobom razgovaralo se 7. avgusta 2012, a sa drugom 4. februara, 2014); i troje kosovskih Srba iz Rahovec/Orahovca (sa jednom osobom razgovaralo se 6. septembra 2012, a sa dve 11. februara 2014).

⁵⁷ Dvoje kosovskih Goranaca iz opštine Dragash/Dragaš (sa jednom osobom razgovaralo se 6. septembra 2012, a sa drugom 23. januara 2014).

⁵⁸ Dvoje kosovskih Hrvata iz opštine Viti/Vitina, razgovor vodio OEBS 23. avgusta 2012, i potvrđeno 5. februara 2014, iako su ispitanici rekli da je došlo do određenih poboljšanja od sredine 2013, nakon reforme pravosuđa i osnivanja ogranka Osnovnog suda Gjilan/Gnjilane u Viti/Vitini.

⁵⁹ Prema rezultatima OEBS-ovog praćenja slučajeva sa etničkim elementima na opštinskom sudu Viti/Vitina, to je uvek rezultiralo time da se relevantni dokumenti prevedu na jezike stranaka.

⁶⁰ Četiri kosovska Albanca (sa dve osobe razgovaralo se 28. avgusta 2012, a sa druge dve 7. februara 2014).

⁶¹ Razgovor sa kosovskim Albancem 30. avgusta 2012, sa drugim kosovskim Albancem razgovor je vođen 10. septembra 2012, a sa još jednim 10. februara 2014.

⁶² Četiri kosovska Albanca (sa dve osobe razgovaralo se 12. septembra 2012, a sa druge dve 11. februara 2014).

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Razgovor sa dva kosovska Albanca 29. avgusta 2012. i jednim kosovskim Albancem 10. februara 2014.

Navedene poteškoće naglašavaju trajne nedostatke u ravnopravnoj dostupnosti usluga na službenim jezicima i jezicima u službenoj upotrebi za sve zajednice. Kao što primećuje Savetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina⁶⁵, jedan od glavnih razloga za to su teškoće sa kojima se suočavaju upravni organi u zapošljavanju službenika javne administracije koji u potpunosti vladaju službenim jezicima, zajedno sa nedostatkom odgovarajuće obuke iz jezika.⁶⁶ Osim toga, kao što je OEBS isticao i ranije⁶⁷, još uvek je nedovoljan nivo zastupljenosti nekih zajednica u javnoj administraciji, bez obzira na klauzule o nediskriminaciji u zakonodavstvu koje reguliše zapošljavanje i rezervisanih kvota za zapošljavanje pripadnika zajednica u javnim institucijama.⁶⁸

U tom pogledu, OEBS navodi pozitivne korake, koje je tokom 2013. preduzela Kancelarija za pitanja zajednica u okviru Kabineta premijera, na uspostavljanju radne grupe za zapošljavanje pripadnika zajednica u bročanoj manjini na opštinskom nivou, kako bi se promovisala njihova zastupljenost u javnoj administraciji i javnim preduzećima.⁶⁹

Pregled nalaza

Opštinske institucije i opštinski službenici još uvek nisu obezbedili poštovanje jezičkih prava u izdavanju dokumenata i pružanju usluga javnosti kako to propisuje Zakon o upotrebi jezika. Osim toga, u protekle tri godine, opštine nisu ostvarile nikakvo očigledno poboljšanje u pružanju usluga na svim propisanim jezicima. Do toga dolazi prvenstveno zbog poteškoća u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro poznaju službene jezike i nedostatka obuke iz jezika, kao i zbog niskog nivoa zastupljenosti pojedinih zajednica u javnoj administraciji.

Da bi otklonile ove propuste opštine treba da prilikom zapošljavanja službenika javne administracije uzmu u obzir poznavanje jezika i da traže podršku sa centralnog nivoa za organizovanje odgovarajuće obuke iz jezika za službenike javne administracije, s ciljem stvaranja atmosfere pogodne za upotrebu svih službenih jezika. Osim toga, Vlada Kosova treba da izradi posebne programe za javno zapošljavanje i pripremi inicijative

⁶⁵ Savetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, *Treće mišljenje o Kosovu*, fusnota 36, *supra*, stranice 9 i 33.

⁶⁶ Od 2012, visoki komesar OEBS-a za nacionalne manjine, u saradnji sa KPJ, podržava projekat obuke službenika javne administracije da jednako dobro govore oba službena jezika. Projekat sprovodi Evropski centar za pitanja manjina (ECMI). Videti: Evropski centar za pitanja manjina na Kosovu na: <http://www.ecmikosovo.org/?p=4529> (pristupljeno u februaru 2014).

⁶⁷ OEBS-ov izveštaj *Zastupljenost zajednica u službama javne administracije na Kosovu*, decembar 2012, <http://www.osce.org/sr/kosovo/99603?download=true>.

⁶⁸ Najmanje 10 odsto službenika javne administracije na centralnom nivou moraju da budu članovi nealbanskih zajednica. Na opštinskom nivou, kvote moraju da budu zasnovane na procentu zajednica u određenoj opštini u skladu sa članom 11 (3) Zakona br. 03/L-149 o civilnoj službi i Uredbe br. 04/2010 o procedurama za pravičnu i proporcionalnu zastupljenost zajednica koje nisu u većini u javnoj administraciji Kosova, 21. septembar 2010, koju je izdalo Ministarstvo javne uprave.

⁶⁹ Videti: <http://www.kryeministri-ks.net/zck/?page=3,4,132> (pristupljeno 19. juna 2013)

za pripadnike svih zajednica na Kosovu, kako bi se osigurala potpuna i efikasna primena pozitivnih mera delovanja usmerenih na povećanje zastupljenosti zajednica u opštinskoj javnoj administraciji, kako je propisano u članu 11. Uredbe 04/2010.

4.4. Usmeni prevod na sastancima predstavničkih i izvršnih tela i prevođenje dokumentacije sa opštinskih sastanaka i opštinskih pravnih akata

Prema Zakonu o upotrebi jezika, opštine su dužne da osiguraju usmeni prevod sa jednog službenog jezika na drugi⁷⁰ i, po zahtevu, sa jednog službenog jezika na jezik druge zajednice⁷¹. Osim toga, isti zakon propisuje da se „zapisnici sa sastanaka i službena evidencija opštinskih predstavničkih i izvršnih tela, javni registri i drugi službeni dokumenti čuvaju i izdaju na svim službenim jezicima opštine.“⁷²

Da bi utvrdio da li se ove odredbe poštuju, OEBS je pratio da li opštine postupaju u skladu sa obavezom da se obezbedi usmeni prevod na sednicama Skupštine opštine, kao i da li su materijali za sastanke usklađeni sa Zakonom o upotrebi jezika i Zakonom o lokalnoj samoupravi.⁷³

Tokom redovnog praćenja, OEBS je utvrdio da, uz nekoliko izuzetaka⁷⁴, opštine poštuju zakonski zahtev za usmenim prevođenjem, na zahtev, tokom sastanaka skupštine opštine. Međutim, pismeni prevod zapisnika sa sastanaka i dalje izaziva zabrinutost, jer ukupno 19 opština⁷⁵ tokom 2013. nije obezbedilo redovan pismeni prevod, uprkos tome što imaju obavezu da to učine bez obzira da li postoji zahtev za prevođenje. Opštinski službenici navode da su dva glavna razloga za nepoštovanje ove obaveze neadekvatni ljudski resursi i činjenica da neke opštine imaju vrlo malo stanovnika koji ne pripadaju brojčanoj većini i zbog toga ne vide potrebu za prevođenjem dokumenata na druge jezike.

Slično tome, u skladu sa zakonskim okvirom, svi opštinski pravni akti treba da se izrade, usvoje i objave na svim službenim jezicima opštine.⁷⁶ Shodno tome, opštine su dužne da poštuju ravnopravan status službenih jezika bez obzira na demografski sastav

⁷⁰ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 7.3 odnosi se na sastanke predstavničkih i izvršnih tela opštine, kao i na javne sastanke u organizaciji opštine.

⁷¹ *Ibid*, član 8.4. Ova odredba se odnosi na članove opštinskih predstavničkih tela i njihovih odbora, koji pripadaju zajednicama čiji maternji jezik nije službeni jezik opštine.

⁷² *Ibid*, član 7.4.

⁷³ Videti članove 4.4 i 4.9, Zakon br 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, 4. juni 2008.

⁷⁴ Ustanovljeno je da tokom 2013. redovan prevod nisu obezbedile samo dve opštine i to: Gračanica/Gračanicë i Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁷⁵ Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Junik/Junik, Kačanik/Kaçanik, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Rahovec/Orahovac, Shtime/Štimlje, Suharekë/Suva Reka i Vushtrri/Vučitrn.

⁷⁶ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 7.6.

zajednica koje tamo žive. U skladu sa svojom prethodnom opštom procenom⁷⁷, koja ukazuje na to da više od trećine opština nije uspelo prevesti predloge svojih zakonskih akata i usvojiti ih na svim službenim jezicima – što je ključni aspekt u kontekstu šireg učesća zajednica u opštinskim poslovima - OEBS je utvrdio da 14 opština još uvek u velikoj meri ne poštuju ovu obavezu (manje od 20 odsto opštinskih odluka ili uredbi koje je OEBS pregledao u skladu je sa jezičkim zakonodavstvom).⁷⁸ Opštine Prizren, Dragash/Dragaš i Pejë/Peć su samo delimično usklađene (sa oko 70 odsto pregledanih opštinskih odluka ili propisa koji su u skladu sa zakonom), jer te opštine ne prevode pravne akte na bosanski jezik, a u preostalim 17 ispitanim opština utvrđena je usklađenost (iznad 80 odsto) sa obavezama za prevođenje. Osim toga, OEBS je primetio da, čak i kada je to moguće, samo nekoliko opština obezbeđuje u potpunosti zadovoljavajuće prevođenje⁷⁹, a kvalitet prevoda nije u potpunosti zadovoljavajući ili je prevod netačan u nekoliko drugih opština, uglavnom u vezi s dokumentima prevedenim sa albanskog na srpski jezik.⁸⁰

Opštinski službenici najčešće navode da su razlozi zbog kojih nema (zadovoljavajućeg) pismenog prevoda - nedostatak ljudskih i finansijskih resursa, loši radni uslovi za prevodioce i/ili vrlo mala zastupljenost zajednica koje su u pojedinim opštinama u brojčanoj manjini.

Pregled nalaza

Iako je stepen ispunjavanja obaveze usmenog prevoda na sednicama skupštine opštine visok i dalje postoji zabrinutost u vezi sa činjenicom da više od polovine opština ne osigurava prevode zapisnika sa sastanaka. Osim toga, polovina opština ne ispunjava svoju obavezu da sve predloge zakona i propisa objavljuje na svim službenim jezicima, kao i da se obezbedi odgovarajući kvalitet tih prevoda. Opštine treba da povećaju ljudske i finansijske resurse kako bi se osigurao usmeni prevod tokom otvorenih sednica i adekvatan prevod svih službenih dokumenata.

⁷⁷ Videti izveštaj OEBS-a *Višejezičko zakonodavstvo na Kosovu i njegovim izazovima*, februar 2012, fusnota 3, *supra*, stranice 17-19. Ovaj izveštaj je prvenstveno orijentisan prema akterima uključenim u izradu zakona o višejezičnosti, na državnom i lokalnom nivou.

⁷⁸ Deçan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani Elezit/Elez Han, Junik/Junik, Kaçanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn.

⁷⁹ 'Zadovoljavajući prevod' podrazumeva da je tekst napisan vrlo dobro i razumljivo i prenosi originalnu poruku. Ovakav kvalitet prevoda uočen je samo u opštinama Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Klokot/Kllokot, Novo Brdo/Novobërdë, Parteš/Partesh, Prishtinë/Priština, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje i Štrpce/Shtërpçë.

⁸⁰ Iako je tekst razumljiv, ima mnogo osnovnih pogrešaka u pogledu sintakse, nepravilne upotrebe slova ili padeža. Ovo je uočeno u opštinama Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Pejë/Peć, Prizren, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

Putni znak u opštini Parteš/Partesh, 28. maj 2014. - OSCE/Enis Ahmetaj

4.5. Prevođenje opštinskih internet stranica i konkursa za radno mesto

Zakon o upotrebi jezika nalaže opštinama da osiguraju izdavanje, čuvanje i dostupnost svih javnih dokumenata na službenim jezicima.⁸¹ Lokalne vlasti su obavezne i da sve službene dokumente objavljuju na svojim internet stranicama, ravnopravno na svim službenim jezicima.⁸²

Do aprila 2014. svaka opština je imala svoju internet stranicu.⁸³ Međutim, OEBS je utvrdio da je samo sedam⁸⁴ od njih u potpunosti usklađeno sa jezičkim propisima, čak iako prevod ponekad pomalo kasni. Opština Mamuša/Mamushë/Mamuša ima verziju opštinske internet stranice na turskom jeziku, međutim informacije nisu u potpunosti prenesene na stranicama na srpskom i albanskom jeziku. Opština Prizren nema stranicu na bosanskom jeziku i ne ažurira redovno stranicu na srpskom jeziku, a veza za verziju na turskom jeziku se ne otvara. Opština Dragash/Dragaš nema stranicu na

⁸¹ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, članovi 7.2 i 7.4.

⁸² Ministarstvo javne uprave, AU br. 03/2011, na internet stranici javnih institucija, 24. oktobar 2011, član 9: „Internet stranica i informacije koje se na njoj nalaze moraju biti u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika“. http://map.rks-gov.net/userfiles/file/document_page/Udhezimi_Administrativ_Nr_03_2011_Per_ueb_Faqet_e_Institucioneve_Publike_an.pdf. (pristupljeno 4. oktobra 2013).

⁸³ Videti vezu na internet stranice opština na: <http://kk.rks-gov.net/> (pristupljeno 2. oktobra 2013).

⁸⁴ Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot-/Kllokot, Novo Brdo/Novobërdë, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë i Vushtrri/Vučitrn.

bosanskom jeziku, kao ni opština Pejë/Peć, koja nema ni verziju na srpskom jeziku.⁸⁵ U ostalim anketiranim opštinama, internet stranice uglavnom nisu u skladu sa zakonskim okvirom, bilo zato što su jednojezične ili, čak i kad su tehnički dostupne na službenim jezicima, pokazuju niz nedostataka kao što su retka ažuriranja, loš kvalitet prevoda ili nezavršene kategorije.

Opštinske stranice služe i da poboljšaju mogućnost zapošljavanja pripadnika zajednica koje su nedovoljno zastupljene u javnoj administraciji i zato je važno da upotreba jezika bude usklađena sa zakonom.⁸⁶ Ipak, kroz svoje praćenje, OEBS je uočio da je samo 19 opština⁸⁷ poštovalo obavezu objavljivanja konkursa za posao na svim službenim jezicima.

Pregled nalaza

Sve opštine su otvorile svoje internet stranice, ali one su i dalje uglavnom jednojezične ili su vrlo daleko od ispunjavanja obaveza opština da značajno olakšaju dostupnost dokumenata i usluga na svim službenim jezicima. Opštine treba da osiguraju da svi dokumenti i usluge koji se pojavljuju na internet stranicama budu usklađeni sa jezičkim zakonima, uključujući i konkurse za slobodna radna mesta.

4.6. Dostupnost usmenog prevoda i kapacitet opštinskih prevodilačkih jedinica

Iako Zakon o upotrebi jezika to ne propisuje eksplicitno, njegovo sprovođenje zahteva adekvatne ljudske, finansijske i tehničke resurse, uključujući i osnivanje prevodilačkih jedinica, zapošljavanje adekvatnog broja kvalifikovanih jezičkih asistenata, kao i osiguravanje odgovarajućih radnih uslova i mogućnosti za profesionalni razvoj.

Do aprila 2014, 15 opština je prijavilo da su formirane prevodilačke jedinice⁸⁸, dok 15 drugih opština rade sa jednim ili dvoje prevodilaca⁸⁹. Opštine Hani Elezit/Elez Han,

⁸⁵ Procenu opštinskih internet stranica izvršila je i Institucija Ombudsmana na Kosovu u svom *ex-officio* izveštaju br. 275/2012.

⁸⁶ Kako bi se poboljšala zastupljenost zajednica, institucije koje zapošljavaju imaju pozitivnu obavezu da sprovede aktivnu strategiju zapošljavanja, uključujući i objavljivanje oglasa za posao u štampanim i elektronskim medijima na svim službenim jezicima. Videti Uredbu br. 04/2010 o postupcima za zastupanje zajednica koje nisu u većini u javnoj administraciji na Kosovu, fusnota 68, *supra*, članovi 11.2 i 11.3.

⁸⁷ Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Graçanicë, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot-, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁸ Opštine Deçan/Deçane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Istog/Istok, Junik/Junik, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërdë, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Skenderaj/Srbica, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë i Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁹ Opštine Dragash/Dragaš, Gračanica/Graçanicë, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot-/Kllokot, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Suharekë/Suva Reka i Viti/Vitina.

Glllogoc/Glogovac, Malishevë/Mališevo i Gjakovë/Đakovica nemaju službene usmene ili pismene prevodiocce. Treba napomenuti da prevodilačka jedinica u Shtime/Štimlju nema predviđeno radno mesto pismenog/usmenog prevodioca, već u njoj rade opštinski službenici javne administracije koji nemaju relevantne jezičke veštine.⁹⁰

Osamnaest opština⁹¹ je prijavilo da nema dovoljan broj zaposlenih što se tiče pružanja usluga pismenog/usmenog prevoda zbog kombinacije više činilaca, uključujući ograničenja vezana za maksimalan broj zaposlenih, nedostatak budžeta, kao i poteškoće u pronalaženju kvalifikovanih kandidata. U takvim slučajevima opštinski prevodioci su preopterećeni poslom, dok u nekim slučajevima prevode rade opštinski službenici koji nemaju relevantne kvalifikacije, na uštrb kvaliteta prevoda.⁹² Nedovoljan broj pismenih/usmenih prevodilaca takođe negativno utiče na pravovremeni prevod dokumenata.

Dodatni nedostaci uočeni širom Kosova su: nepostojanje adekvatnog kancelarijskog prostora i osnovne tehničke opreme za usmene i pismene prevodiocce, uključujući rečnike, kompjuterske programe koji automatski proveravaju pravopis ili uređaje za snimanje. Uprkos ovome, samo je opština Ferizaj/Uroševac prijavila izdvajanje redovnih finansijskih sredstava za povećanje kapaciteta prevodilaca, dok je opština Dečan/Dečane kupila novu opremu informacione tehnologije za prevodilačku jedinicu tokom 2013. Najzad, OEBS je uočio da opštinski usmeni i pismeni prevodioci često nemaju adekvatne kvalifikacije i iskustvo⁹³, i više od polovine ispitanih prevodilaca izrazilo je želju da dobije stručnu obuku.

Kao što je OEBS naveo u preporukama iz prethodnih izveštaja⁹⁴, moguće rešenje ovih problema leži u osnaživanju uloge Kosovskog instituta za javnu upravu kao primarne institucije za obuku nadležne za opšte obučavanje službenika javne administracije na

⁹⁰ Poverenik za jezike na Kosovu uključio je ovo pitanje u svoj godišnji izveštaj za 2013. godinu koji je predao Odboru za jezičku politiku u skladu sa Uredbom br.07/2012 na osnovu koje je formirana Kancelarija poverenika za jezike (član 18).

⁹¹ Opštine Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Graçanicë, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Podujevë/Podujevo, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Shtime/Štimlje, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

⁹² Na primer, u opštini Vushtrri/Vučitrn prevod dokumenata (uglavnom onih sa centralnog nivoa dobijenih na albanskom i srpskom) na turski, koji je jezik u zvaničnoj upotrebi, radi administrativni pomoćnik, kosovski Turčin; u opštini Suharekë/Suva Reka, sastanke opštinske radne grupe za povratak prevodi šef Opštinske kancelarije za zajednice i povratak; u opštini Gjakovë/Đakovica, opštinski pravni službenik pruža prevodilačke usluge po potrebi. Od septembra 2012. do aprila 2013, opština Klinë/Klina nije imala prevodioca i, kada je bilo neophodno, prevode su radili članovi opštinske kancelarije za zajednice i povratak.

⁹³ Samo su troje ispitanih pismenih/usmenih prevodilaca izjavili da imaju univerzitetsku diplomu usmenog i pismenog prevodioca, 17 je izjavilo da poseduju druge univerzitetske diplome dok je 24 posedovalo samo diplomu srednje škole. Nedostatak iskustva je uglavnom vidljiv u poteškoćama sa upotrebom pravne terminologije, što često za posledicu ima prevedene odredbe koje imaju drugačije značenje.

⁹⁴ Izveštaj OEBS-a *Višejezičko zakonodavstvo na Kosovu i njegovi izazovi*, fusnota 3, *supra*, strana 20.

Kosovu, i za periodično razmatranje i procenu potreba za obukom službenika javne administracije.⁹⁵

Pregled nalaza

Opštine i dalje nisu u mogućnosti da u potpunosti sprovedu Zakon o upotrebi jezika zbog činjenice da u velikoj meri još uvek nemaju dovoljan broj zaposlenih koji bi pružali usluge pisanog/usmenog prevoda. Nedovoljan broj prevodilaca, neodgovarajuće kvalifikacije i neodgovarajući uslovi rada često dovode do prevoda lošeg kvaliteta. Treba formirati opštinske prevodilačke jedinice širom Kosova, sa kvalifikovanim osobljem i adekvatnim uslovima rada. Kosovski institut za javnu upravu treba da igra ključnu ulogu u unapređenju stručnosti pismenih i usmenih prevodilaca unutar javne administracije.

Putni znak u opštini Gnjilane/Gjilan, 28. maj 2014. - OSCE/Enis Ahmetaj

4.7. Prikazivanje naziva ulica i putnih znakova na više jezika

U skladu sa članom 9.2 Zakona o upotrebi jezika: „Zvanične oznake koje predstavljaju ili obuhvataju nazive opština, sela, puteva, ulica i ostalih javnih mesta prikazane su na službenim jezicima i na jezicima koji imaju status službenog jezika u opštini u skladu sa članom 2.3.“ Takođe, u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, opštine imaju potpuna i isključiva ovlašćenja da daju nazive opštinskim putevima, ulicama i ostalim javnim mestima.⁹⁶

⁹⁵ Mandat Kosovskog instituta za javnu upravu regulisan je u Administrativnom uputstvu UNMIK-a br. 2003/25 kojim se primenjuju Uredba UNMIK-a br. 2001/09 o izvršnom ogranku Privremenih institucija samouprave na Kosovu.

⁹⁶ Zakon o lokalnoj samoupravi, fusnota 73, *supra*, članovi 17 (o) i 40.2 (j).

Što se tiče opštinskih naziva ulica i putnih znakova, OEBS je ustanovio da nije bilo značajnog napretka od poslednjih procena koje je izvršila ova organizacija⁹⁷, s obzirom da i dalje ima vrlo malo naziva ulica u seoskim područjima, selima i naseljima. Iako su uopšteno u skladu sa formatom „Ul/Rr./Street“, nazivi ulica i dalje često nisu napisani u skladu sa pravnim zahtevima jer su, na primer, nazivi mesta prikazani samo na jednom službenom jeziku ili su zvanični nazivi mesta pogrešno napisani. Štaviše, mnogi znakovi koji označavaju granicu opštine i sela po svemu sudeći su uklonjeni, oštećeni ili precrtani i opštinski organi ih nisu očistili ili zamenili. Međutim, samo je opština Štrpce/Shtërpce prijavila da je otvoreno osudila oštećenje obeležja⁹⁸, i samo je par opština prijavilo da su preduzele akcije čišćenja ili zamene precrtanih ili oštećenih znakova, odnosno obeležja, posebno u Gjilan/Gnjilanu⁹⁹, Južnoj Mitrovicë/Mitrovici¹⁰⁰ i Prizrenu¹⁰¹. Bitno je napomenuti da je ukupno 18 opština¹⁰² formiralo stalne opštinske komisije za dodelu naziva ulicama i drugim javnim oblastima. Opštine Gjilan/Gnjilane i Viti/Vitina su prijavile da rade sa ad hoc komisijama. Iako opština Štrpce/Shtërpce nema komisiju za dodelu naziva ulicama, u toku je davanje naziva ulicama i postavljanje putnih znakova (na albanskom i srpskom ćirilicnom pismu) u sklopu međunarodno finansiranog projekta.¹⁰³

Pregled nalaza

Većina opština ne postupa u skladu sa svojim jezičkim obavezama u pogledu naziva ulica i putnih znakova, koji su često pogrešno napisani, oštećeni ili precrtani. Opštine su dužne da postavljaju putne znakove u skladu sa propisima o upotrebi jezika i da brzo poprave, zvanično osude i adekvatno sankcionišu svako uništavanje ili precrtavanje.

⁹⁷ Izveštaj OEBS-a *Sprovođenje zakona o upotrebi jezika od strane kosovskih opština*, jul 2008, fusnota 3 **Error! Bookmark not defined.**, *supra*, <http://www.osce.org/sr/kosovo/32764?download=true> ; OEBS-ov *Izveštaj o proceni prava zajednica*, fusnota 3 **Error! Bookmark not defined.**, *supra*, strane 30–31.

⁹⁸ Zamenik predsednika opštine Štrpce/Shtërpce za zajednice i opštinski službenik za informisanje naveli su da je jednom prilikom u 2013. godini opština osudila precrtavanje putnih znakova na ulazu u selo Firajë/Firaja koje je pretežno naseljeno kosovskim Albancima (naziv na srpskom je bio precrtan) i Štrpce/Shtërpce (naziv na albanskom je bio precrtan). Osuda je izrečena u obliku izjave date lokalnim medijskim kućama. Informacije do kojih je došao OEBS tokom razgovora vođenog 10. februara 2014.

⁹⁹ Direktor opštinskog odeljenja za javne usluge izjavio je da se putni znaci u Gjilan/Gnjilanu redovno proveravaju i menjaju. Do marta 2013. OEBS je uočio samo jedan precrtan znak u mestu Përlepnice/Prilepnice.

¹⁰⁰ Informacije koje je dao direktor opštinskog odeljenja za javne usluge, a koje su potvrđene tokom redovnog OEBS-ovog praćenja.

¹⁰¹ Informacije koje je dao direktor opštinskog odeljenja za javne usluge, a potvrđena je tokom redovnog OEBS-ovog praćenja, mada znaci nisu odmah čišćeni/zamenjeni nakon precrtavanja.

¹⁰² Opštine Deçan/Dečane, Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glllogoc/Glogovac, Junik/Junik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërdë, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Shtime/Stimlje, Suharekë/Suva Reka i Vushtrri/Vučitrn.

¹⁰³ Projekat Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj „Inicijativa za demokratske i efikasne opštine“.

5. ZAKLJUČCI

Više od sedam godina nakon proglašenja, Zakon o upotrebi jezika se i dalje delimično sprovodi zbog nedostatka ljudskih i finansijskih resursa, koje često prati nedovoljno razumevanje opštinskih obaveza i nedostatak političke volje.

OEBS pozdravlja reforme na centralnom nivou koje garantuju da će KPJ dobiti adekvatne ljudske, logističke i finansijske resurse, iako se kasni sa formiranjem Mreže za jezičku politiku kao pomoćnog mehanizma.

Na opštinskom nivou, sve opštine su preduzele pozitivne korake usvajanjem opštinskih uredbi o upotrebi jezika, iako nisu održane javne rasprave ili kampanje podizanja svesti kako bi se stanovništvo informisalo o jezičkim pravima. Pored toga, iako mnoge opštine priznaju bosanski i/ili turski kao službene jezike ili jezike u službenoj upotrebi, romski jezik i dalje nije priznat i zaštićen kao takav, iako ispunjava uslove za to.

Većina opština ne postavlja oznake na više jezika u opštinskim javnim službama. Pripadnici zajednica u brojčanoj manjini na opštinskom nivou i dalje se suočavaju sa problemima u usmenoj i pisanoj komunikaciji sa javnom upravom kada koriste svoj maternji jezik, čak i onda kad taj jezik ima status službenog jezika na opštinskom nivou ili jezika u službenoj upotrebi. Ovi nedostaci postoje uglavnom zbog poteškoća u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro znaju službene jezike, neadekvatnog nivoa zastupljenosti nekih zajednica u javnoj administraciji i nedostatka adekvatne obuke iz jezika za službenike javne administracije, posebno za one koji pružaju prevodilačke usluge u opštinama.

Iako su opštine povećale svoje kapacitete kako bi obezbedile prevod tokom sednica skupštine opštine, zbog nedostatka ljudskih resursa i političke volje i dalje postoje neadekvatnosti kada se radi o pismenom prevodu zapisnika sa sastanaka i opštinskih pravnih akata. Opštinske internet stranice uglavnom i dalje sadrže informacije na jednom jeziku ili daleko zaostaju u ispunjavanju opštinskih obaveza da se značajno poboljša pristup dokumentima i uslugama na svim službenim jezicima u opštini.

Iako je većina opština formirala prevodilačke jedinice ili ima prevodioce, pismeni prevod lošeg kvaliteta rezultat je više udruženih problema, uključujući preopterećenost poslom, nedovoljan broj prevodilaca, neodgovarajuće kvalifikacije i neodgovarajuće uslove rada. Uprkos takvim nedostacima, ni institucije na centralnom nivou niti bilo koja opština ne nude mogućnost za obučavanje pismenih/usmenih prevodilaca.

Većina opština ne postupa u skladu sa obavezama o upotrebi jezika što se tiče naziva ulica i putnih znakova i nisu preduzele neophodne inicijative kako bi iste popravile ili zamenile ako su precrtane i oštećene ili zbog pravopisnih grešaka.

6. PREPORUKE

Kosovskim opštinama

1. Sprovesti javne kampanje podizanja svesti o Zakonu o upotrebi jezika i odgovarajućim opštinskim uredbama o jeziku i izdvojiti adekvatne finansijske, ljudske i tehničke resurse kako bi se obezbedila njihova potpuna primena;
2. Preduzeti korake u cilju usklađivanja sa Uredbom br. 07/2012 u kojoj se zahteva imenovanje kontakt osoba za jezike u svakoj opštini, čije podatke treba podeliti sa Kancelarijom poverenika za jezike. U isto vreme, opštinske institucije su dužne da obaveste Kancelariju poverenika za jezike o svim jezičkim asistentima i usmenim i pismenim prevodiocima koji rade za njih;
3. Obezbediti da su svi opštinski znaci i obaveštenja postavljeni na svim službenim jezicima ili jezicima u službenoj upotrebi, u skladu sa zahtevima kako bi se omogućila potpuna primena Zakona o upotrebi jezika;
4. Uzeti u obzir poznavanje jezika prilikom zapošljavanja i tražiti podršku sa centralnog nivoa kako bi službenici javne administracije imali adekvatnu obuku iz jezika, čime bi se obezbedilo pružanje usluga na više jezika u skladu sa članom 7.2 i 8.1 Zakona o upotrebi jezika;
5. Izdvojiti adekvatna finansijska sredstva i ljudske resurse da bi se unapredio prevod, po zahtevu, na svim javnim sastancima u skladu sa članovima 7.3 i 8.4 Zakona o upotrebi jezika;
6. Čuvati i objaviti sva službena opštinska dokumenta, uključujući nacрте zakona, na svim službenim jezicima kako bi se omogućilo i podstaklo učešće svih zajednica u procesu izrade dokumenata i u javnim poslovima, u skladu sa članom 7.6 Zakona o upotrebi jezika;
7. Obezbediti da opštinske internet stranice sadrže informacije na svim službenim jezicima određene opštine, u skladu sa članovima 7.2 i 7.4 Zakona o upotrebi jezika i AU Ministarstva javne uprave br. 03/2011;
8. Osigurati da je u svakoj opštini formirana prevodilačka jedinica i da ima dovoljan broj kvalifikovanog osoblja kao i adekvatne uslove rada (npr. kancelarijski prostor i oprema, uključujući rečnike, računare i softver), kao preduslov za potpunu primenu Zakona o upotrebi jezika;
9. Preduzeti hitne mere za postavljanje putnih znakova na dva ili više jezika, odnosno na svim službenim jezicima u određenoj opštini u skladu sa članom 9.2 Zakona o upotrebi jezika;

10. Hitno popraviti, zvanično osuditi i na odgovarajući način sankcionisati sva precrtavanja ili uništavanje naziva ulica i putnih znakova ispisanih na dva ili više jezika.

Kosovskom institutu za javnu upravu

11. Organizovati obuku kako bi se obezbedilo da su opštine u potpunosti upoznate sa relevantnim pravnim i strateškim okvirom koji uređuje pravičnu zastupljenost zajednica u javnoj administraciji, sa posebnim akcentom na pozitivnim merama delovanja u skladu sa Uredbom br. 04/2010.
12. Izraditi i ponuditi programe za unapređenje stručnosti pismenih i usmenih prevodilaca koji rade u javnoj administraciji, tako što će se obezbediti akreditovana profesionalna obuka za unapređenje veština usmenog i pismenog prevoda.

Ministarstvu javne uprave

13. Pratiti i usmeravati opštine kako bi se obezbedila odgovarajuća primena AU br. 03/2011 o internet stranicama javnih ustanova.

Ministarstvu lokalne uprave

14. Pružiti savete i smernice opštinama u pogledu njihove obaveze da podrže jednak status i ravnopravnu upotrebu službenih jezika u svom radu, posebno što se tiče izrade i objavljivanja svih propisa na lokalnom nivou na svim službenim jezicima u opštini bez obzira na demografski sastav opštine, u skladu sa članovima 7.3, 7.6 i 8.4 Zakona o upotrebi jezika.

Kancelariji poverenika za jezike

15. Podići nivo svesti u svim zajednicama i u široj javnosti o jezičkim pravima, kao i o ulozi i mandatu Kancelarije poverenika za jezike, uključujući raspoložive žalbene mehanizme kao što predviđa Uredba 07/2012 o Kancelariji poverenika za jezike;
16. Pojačati praćenje poštovanja jezičkih obaveza od strane kosovskih institucija, koje detaljno predviđa Zakon o upotrebi jezika;
17. Pratiti i usmeravati rad opština prilikom imenovanja opštinskih kontakt osoba, s ciljem formiranja funkcionalne Mreže za jezičku politiku, kao što predviđa Uredba 07/2012 o Kancelariji poverenika za jezike.

Međunarodnoj zajednici

18. Nastaviti sa zalaganjem da kosovske institucije postupaju u skladu sa jezičkim obavezama kao ključnim elementom zaštite prava zajednica i demokratskih pluralističkih vrednosti Kosova.

Poštovanje jezičkih prava u opštinama na Kosovu

